

Lienīte Šarkūna

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja darbības pārskats (2011–2012)

2011. gadā Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā notika vairāki starptautiski un valstiski nozīmīgi pasākumi, starp tiem – pirms 20 gadiem notikušajiem 1991. gada barikāžu laika notikumiem veltītie. Tos atzīmējot, 12. janvārī muzejā atklāja izstādi un konferenci par ārstiem 1991. gada barikādēs.

Taču galvenais 2011. gada notikums, kam muzejs gatavojās vairākus gadus, bija 50 gadi kopš cilvēka pirmā lidojuma kosmosā. Tam martā un aprīlī muzejā bija veltītas gan izstādes, gan sarīkojumi. Īpaši jāizceļ starptautiskā zinātniskā konference un televīzijas tilts ar kosmisko staciju.

Visuma tēma tika turpināta arī ar kosmosa bioloģijas un medicīnas ekspozīcijas atjaunošanu un pasākumu ciklu “Ar skatu no kosmosa. Pirmā cilvēka lidojumam – 50”. Par veikumu kosmosa jomas popularizēšanā Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs saņēma Starptautiskās muzeju padomes (ICOM)¹ gada balvu.

Starp nozīmīgākajiem 2011. gada notikumiem jāatzīmē arī piemiņas plāksnes atklāšana Rīgā dzimušajam izcilajam ārstam, ķirurgiskās aseptikas pamatlicējam Ernstam fon Bergmanim. Muzejs sadarbojās ar Vācijas un Dānijas vēstniecībām Latvijā, lai iemūžinātu Ernsta fon Bergmaņa piemiņu, atzīmējot viņa 175. dzimšanas dienu. Plāksnes autors ir Stradiņa balvas laureāts tēlnieks Jānis Strupulis. Atzīmējot šo jubileju, muzejā tika sarīkota starptautiska konference ar plašiem vieslektoru referātiem par

¹ International Council of Museums.

E. Bergmaņa atklājumu un pētniecības virziena nozīmi mūsdienu medicīnā. Latvijas Medicīnas vēsturnieku apvienība, atzīmējot izcilā ārsta jubileju, organizēja semināru par Bergmaņu dzimtas ārstiem (referēja profesors Arnis Vīksna).

2011. gadā muzeja darbinieki piedalījās vairākās starptautiskās konferencēs un kongresos. 14.–17. septembrī Juris Salaks, kas šajā gadā Latvijas Valsts vēstures arhīvā bija sācis plašu pētījumu par tēmu “Farmācijas rūpniecība Latvijā (Baltijā) pirms Otrā pasaules kara”, ar pirmo ziņojumu par *Hoffman La Roche* arhīvu Rīgā piedalījās Starptautiskajā Farmācijas vēstures asociācijas kongresā Berlīnē.

2011. gada novembrī Maskavā Nacionālās zinātniskās pētniecības sabiedrības veselības institūta organizētajā starptautiskajā konferencē jau tradicionāli piedalījās Juris Salaks, Maija Pozemkovska un Ieva Lībiete. Profesors J. Salaks bija uzaicināts par oponentu Maskavas zinātnieka K. Paškova doktora darba aizstāvēšanā Maskavā un M. Kuzibajevas kandidāta darbam par Krievijas muzeju vēsturi.

2011. un 2012. gadā, kā katru gadu, muzejs piedalījās Muzeju nakts un Zinātnieku nakts pasākumos.

2011. gadā sākās muzeja sadarbība ar kolektīvās iepirkšanās portālu *City life*, aktivizējot un paplašinot muzeja apmeklētāju loku.

2011. gadā muzejs pieteica savu līdzdalību Rīgas kā Eiropas kultūras galvaspilsētas projektā “Dzintara ceļš” par dzintara nozīmi veselībā un maģijā (2014). Projekta gaitā Juris Salaks un Artis Ērglis Itālijā tikās ar Vatikāna un Voltēra muzeju vadību, apspriežot iespējamo sadarbību izstādes “Dzintara ceļš” gatavošanā.

2011. gada notikumu hronika

12. janvāris – atklāta Laura Filica un Pētera Apiņa fotogrāfiju izstāde “Latvijas mediķi 1991. gada barikādēs”.

17. janvāris – nosaukts Paula Stradiņa balvas laureāts: Tartu universitātes profesors Lembits Allikmets par “Tartu universitātes vēsturiskās anatomiskās kolekcijas saglabāšanu, vēsturisko tradīciju kopšanu un sadarbību ar Latviju”.

8. februāris – atklāta Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzeja izstāde “Cilvēka ķermeņa noslēpumi”.

16. februāris – atklāta izstāde “Muzeja dārgumi: mākslas sektors”.
7. marts – muzejā viesojās Rīgā dzimušais kosmonauts Anatolijs Solovjovs, kam pieder pasaules rekords par visilgāk pavadīto laiku atklātā kosmosā.
9. marts – notika starptautiska zinātniska konference “Ar skatu no kosmosa. Pirmā cilvēka lidojumam – 50”. Uzmanība tika pievērsta vienam no vērtīgākajiem eksponātiem – sunītim Černuškai, kas pabijis kosmosā.
24. marts – sadarbībā ar akadēmiķi Janīnu Kursīti atklāta izstāde “Zilākalna Marta – mīti un patiesība”.
1. aprīlis – Bērnu jaunrades centra Praktiskās estētikas skola atklāja izstādi “Sveiks un atpūties”.
1. aprīlis – tirdzniecības centrā “Spice home” muzejs rīkoja diskusiju par sabiedrībā pretrunīgi vērtēto izstādi no ASV “Bodies revealed”. Pirmo reizi muzeja vēsturē diskusiju translēja interneta tiešraidē, ko nodrošināja portāls www.tvnet.lv.
15. aprīlis – notika Anša Rūtentāla Kustību teātra priekšnesums “Es un mans ķermenis”. Izrāde pierādīja, ka muzejā lieliski var spēlēt arī teātri.
28. aprīlis – slēdzot izstādi “Zilākalna Marta – mīti un patiesība”, tika rīkots seminārs “Tautas medicīna – tradicionālie un netradicionālie aspekti” (referenti – M. Vesperis, R. Grāvere, J. Kursīte).
14. maijs – notika starptautiskā Muzeju nakts akcija ar devīzi “Mazie kaimiņi mikrobi”. Gatavojoties Muzeju naktij, tika atklāta izstāde “Tur, kur ķeizars kājām iet”. Izstādes tematikā ietverts plašs ieskats tualetes attīstības vēsturē.
27. maijs – Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs saņēma ICOM gada balvu par kosmosa bioloģijas un medicīnas ekspozīcijas atjaunošanu un pasākumu ciklu “Ar skatu no kosmosa. Pirmā cilvēka lidojumam – 50”.
- Augusts – ejot laikam līdzi, muzejs kopā ar kolektīvās iepirkšanās portālu *City life* apmeklētājiem piedāvāja iejusties skolēna lomā un apmeklēt muzeju par puscenu.

23. septembris – muzejs piedalījās ikgadējā Zinātnieku nakts akcijā (“Aizraujošā ķīmija”).
10. oktobris – muzejam jauna, uzlabota mājaslapa www.mvm.lv, atvērti konti sociālajos portālos: www.twitter.com, www.facebook.com, kā arī www.draugiem.lv.
10. novembris – atklāta izstāde “Kas jauns? Muzeja jaunieguvumi”.
16. decembris – muzejam sadarbojoties ar Vācijas un Dānijas vēstniecībām Latvijā, atklāta piemiņas plāksne Rīgā dzimušajam ķirurģiskās aseptikas pamatlicējam Ernstam fon Bergmanim.
2011. gada nogalē Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā atklāta plaša, pirmo reizi pēc pieciem gadiem, muzeja krājuma jaunieguvumu izstāde, kas iepazīstināja skatītājus ar 262 jauniegūtiem eksponātiem.

2012. gada notikumu hronika

4. janvāris – turpinot starptautisko sadarbību, muzejā viesojās akadēmiķis Grigorijs Pereļmans (Krievija).
12. janvāris – sadarbībā ar šizofrēnijas slimnieku un viņu draugu atbalsta biedrību “Gaismas stars” Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā atklāta izstāde “Prāta spēles. Būris”.
19. janvāris – muzeja krājumā esošās “kaķa mūmijas” datortomogrāfiskajā izmeklēšanā atklājās sensacionāls fakts – izrādās, tā ir putna mūmija.
23. februāris – atklāta radioloģiskajai izmeklēšanai veltīta izstāde “Skaistums nāk no iekšām – medicīnas vizualizācija”.
- 5.–9. marts – profesors J. Salaks ERASMUS programmas gaitā viesojās Upsalas universitātē, kur nolasīja lekciju par Latvijas Universitātes Anatomijas katedras un muzeja dibinātāju profesoru Gastonu Bakmani un viņa darbību Latvijā 1920.–1925. gadā.
30. marts – muzejā pirmo reizi strādāja RSU zinātniskās konferences sekcija, kas veltīta medicīnas vēsturei (tajā piedalījās arī pieci muzeja darbinieki).

- Marts – Mākslas dienās muzejā tika eksponētas divas izstādes – Latvijas Mākslas akadēmijas studentu darbu izstāde “Mākslīgais blīvums” un tēlnieka Ivara Miķelsona personālizstāde “Un tad...”
6. aprīlis – Maskavā parakstīts sadarbības līgums starp Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeju un Maskavas Valsts stomatoloģijas universitāti.
- 10.–14. aprīlis – muzejs pirmo reizi piedalījās Nacionālajā filmu festivālā “Lielais Kristaps”, kurā demonstrēja vairākas filmas, kas vairāk vai mazāk ir saistītas ar medicīnu gan filozofiskā, gan tiešā nozīmē.
26. aprīlis – pasniegta Paula Stradiņa balva profesoram Valdim Pīrāgam par Mārtiņa Zīles grāmatas “Par ārsta pasaules skatījumu uz slimības jēgu” tulkojumu latviešu valodā un M. Zīles mantojuma izpēti.
19. aprīlis – muzejā viesojoties Ūmeo (Zviedrija) delegācijai, parakstīts nodomu protokols turpmākai sadarbībai.
3. maijs – muzejs rīkoja semināru, kurā piedalījās vieslektors Karlo Menardi (*Carlo Menardi*) no Itālijas ar lekciju “Medicīnas aspekti itāļu operās”.
19. maijs – sarīkota Muzeju nakts, kuras tēma – “Piejūras kūrorts”, un saistībā ar starptautisko Muzeju nakti atklāta izstāde “Latvijas kūrortu spožums un posts”.
25. maijs – profesors J. Salaks vieslektora statusā uzstājās Krievijas Medicīnas Zinātņu akadēmijas rīkotajā konferencē “PSRS profesūra” ar ziņojumu par akadēmiķi Anatoliju Bļugeru.
- 3.–8. jūnijs – atjaunojot aizmirstās tradīcijas, muzejā notika starptautisks, Krievijas un Ukrainas muzeju darbiniekiem adresēts seminārs “No eksponāta līdz izstādei”, izvēloties retus un izcilus padomju laika medicīnas vēstures materiālus.
- 19.–23. jūnijs – muzeja pārstāve (doktorante) I. Lībiete piedalījās ar referātu 17. starptautiskajā neirozinātņu vēstures asociācijas ikgadējā konferencē Venēcijā.

20. septembris – atzīmējot Mātes un bērna aizsardzības gadu, atklāta izstāde “Šodienas bērns – rītdienas pilsonis”, kas veltīta izcilā bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa 120. jubilejai.
- 12.–16. septembris – J. Salaks atjaunoja individuālo darbību Starptautiskajā medicīnas vēsturnieku biedrībā un piedalījās ar ziņojumu biedrības 43. kongresā Padujā.
- 13.–15. septembris – muzejs deleģēja savu pārstāvi I. Lībieti uz 16. Eiropas medicīnas muzeju asociācijas konferenci Berlīnē.
11. oktobris – sadarbībā ar Ģintermuižas un Strenču slimnīcas muzejiem atklāta izstāde “Trako krekla stāsts”, kas veltīta psihiatrijas attīstībai Latvijā. Reizē ar izstādi muzejā notika Latvijas psihiatru biedrības sēde.

Lienīte Šarkūna

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs
lienite@mvm.lv